

Ёсёрлэх ыйтавёсемпе

Май пур таран пулашма тәрәшатпәр

Раҫсей экономики юлашки вәхәтра тәнәс аталанса пыни ҫынсене ёсје тивёстәрес, ёс хутшәнәвёсем йёркелес тёлёшпе улшәнүсем күрет. Ку енёпе ҫынсене вәхәтлэх ёс тупса пани пысак пёлтерёшлө пулса тарать. Ҷакә патшаләх граждәнсене ёсје тивёстерессин хушма гарантйё шутланат, ҫынсене пурләх тёлёшёнчен пулашма май парать.

Ҷынсене вәхәтлэх ёсје тивёстәрес енёпе улшәнүсем вёсёмех пулса иртёсҫё. Хальхи вәхәтра ёсје тивёстерекенсешән ку е вәл ёсје пурнәслама уйрәм тапхәр валли ёс килёшөвёсем хатёрлессе юрәхлә пулса тарать. Ҷынсем уйрәм вәхәтлэх ёсје ырнаҫаҫсё. Нумай предпрятисенче ҫак йёрке анлә сарәлчө.

Ку енёпе вәхәтлэх ёсје ырнаҫассин ҫак енёсене паләр-та хәвармалла:

– уйрәм тапхәр валли паләр-тә ёс килёшөвёсемпе ёслени;

– уйрәм ёс туса ирттерме ёс килёшөвёсем йёркелени;

– сезонлә ёсје сыхәннә ёс хутшәнәвёсем;

– ёсје тивёстерекен центр йёркелекен обществәлла ёсје.

Районән ёс рынокәнчи лару-тәру обществәри социаллә тәнәсләх ҫине те витём күрет. Район экономики специфика уйрәмләхёсене пула ытларах чухне ҫамрәксем йывәрләхә лекеҫсө. Шкулсемпе профтехучилищөсенчен вёренсе тухнисем, пулса ёсје ырнаҫас текенсем сахал мар. Граждансен ку категорйён ёс рынокәнчи конкурентләхө те пысак мар. Вёсем сөнө экономика хутшәнәвёсене хәнәхман, професси хатёрленёвө ёс рынокән ыйтавёсене тивёстер-

мест, ёслеслөх туйәмө те пысак мар.

Ку енёпе ҫамрәксене вәхәтлэх ёс тупса парасси пысак пёлтерёшлө пулса тарать. Ҷапла майпа вёсем пёр-пёринпе хутшәнма пул-тараҫсө, ёс укҫи ёслесе илесҫө, пулса профессие хайсене тупма пултарасҫө.

Ёс паракансене 18–20 сұлсенчи ҫамрәксене вәхәтлэх ёс тупса парассишён хавхалантарни те кирлө. Ҷакә пулса ёсје ырнаҫакансешөн пысак пёлтерёшлө пулса тарать.

Тепёр ыйту синче те чарәнса тәмалла. Ытларах чухне ҫамрәк специалистсен профессие квалификация пахләхөн шайёсем ёс параканән требованиёсене тивёстермеҫсө. Ҷакә выпускника ёсје ырнаҫа ура хурать. Ҷавәнпа та ҫамрәк специалистсене ёсје хәнәхтарасси ёс паракансене вәхәтлэх ёс вайёпе тивёстерес енёпе пёлтерёшлө пулса тарать.

Районти ёс паракансемпе ыйтусене татса парассие килёштерсе ёслесе пынипе түйөвлө обществәлла ёс ырнаҫаҫсө йёркелессе паләрәмлә утамсем тума май килчө. Кәҫал обществәлла ёссене 111 ҫынна явәҫтарнә. Вёсенчен 80 хәрарәм (72 процент), 16–29 сұлсенчи ҫамрәксем 35 ҫын (31 процент), ёсје пулса тытанма хатёрленекенсем 5 ҫын (4,5 процент), инвалидсем 6 ҫын (5,4 процент).

Ҷынсене вәхәтлэх ёсје тивёстерессие районта анлә уса кураҫсө. Ҷакә патшаләх ёс ресурсёсене йёркелесе пырассин тёл енёсенчен пёри пулса тарать, ёсҫөр граждәнсен ёс рынокәнчи конкурентләхне үстерет, ёс мелёсене хәнәхма май парать.

Ёсје тивёстерекен службәпа ёс паракансем хушшинчи ҫыхәнүсене тачарах йёркелессие вакансисен тата вёренекенсен ёс ырнаҫсен ярмәркисене йёркелени те пёлтерёшлө самант пулса тарать. Пёр енчен ку мероприятисем службәпа активлә политика тытса пырассие хайён майёсене туллин кәтартма май параҫсө, тепёр енчен илсен вара пёлтерёшлө ыйтусене кёске вәхәтра татса пама май пур. Ку вәл ёсје тивёстерекен службәшән та, ёс паракансемшөн те, вёрентү заведениёсемшөн те, ёс шыракан е профессие хәнәхакан ҫыншән хайёншөн те юрәхлә.

Вакансисен ярмәркисене ёсје тивёстерекен центрта е организациенче хайсенче ҫак енсемпе ирттерёсҫө:

– отрасльенчисем (ёслекенсем кирлине кура конкретлә отрасльенчи организациен хутшәнәсҫө);

– тематикәлисем (граждансен уйрәм категорйёсене ёсје тивёстерме пултаракан организациен хутшәнәсҫө: инвалидсене, ҫамрәксене, выпускниксене, ҫарҫыннисене т. ыт. те);

– районтисем (кадрсем кирлине кура ёс паракансем пурте хутшәнәсҫө. Унта аҫта пурәннине пәхмасарах ёс шыракансене, ёс ырнаҫне, унән характерёпе режимне улаштарас шутлисене, вёренүрен тата тёл ёсрен пушә вәхәтра ёслес текенсене чөнеҫсө).

Вакансисен ярмәркисене ирттерин пёлтерёшө ҫук мар. Ку вәл ялсенче пурәнакансемшөн те усәллә. Яланләх, вәхәтлэх, обществәлла ёссем, ытти сёрте ёсје ырнаҫасси пири информаци илме май пур. Хайне май ёс

паракансем те ёс шыракан специалистсем пири тепленрех информаци илме пултарасҫө. Вырәнти ёс рынокне анализ тавассие социологи тепчевёсем ирттерме, шкултан вёренсе тухакансене профессие парассине лайәхрах йёркелеме, ёсје тивёстерекен центр паракан услугәсем пири ытларах ҫынсене пёлтерме, ҫынсене ёсҫөрисем шутне кёртсе регистрацилессе, пурләх тёлёшёнчен пулашмалли майсем пири аңлантарса пама май пур.

2008 сұлта районти ёсје тивёстерекен центр ыйти службәсемпе ҫыхәнса ёслесе вакансисен пёр ярмәркисене тата вёренекенсен ёс ырнаҫсен тепёр ярмәркисине ирттерчө. Унта 29 предпрятисе организаци, пётёмпе 548 ҫын хутшәнчө. Усси ҫук тесе калаймән. Ёсје тивёстерекен центрән ёсје куҫкөрет. Вакантлә ёс ырнаҫне ырнаҫас текен ярмәрккәра нумай предпрятисенчи ёс условйёсемпе паллашма пултарать. Кунпа пёрлех предпрятисен кадр службисен представителёсен те ёсје ырнаҫас текенсене суйласа илме майсем ытларах.

Пётёмөшле илсен, ярмәрккәсем ирттерни ёсје тивёстерекен центршән та, ял ҫыннисемшөн те усәллә. Ҷакә районти ёс рынокәнчи кәткәсләхә чакарма, ҫынсене ёсје тивёстерес ыйтава лайәхрах татса пама май парать. Хайсене валли ёс шыракансен юрәхлә ёс ырнаҫне тупма та майсем ытларах.

Т. АНТОНОВА,
ҫынсене ёсје тивёстерекен районти центр директорө.

Шкул ачисен пултарулахө

В санаторий «Ачаки» – за здоровьем

«Помолодела лет на 10, прошли боли в спине и суставах. Теперь даже присесть могу, – говорит 81-летняя Мария Михайловна Григорьева из села Большой Сундырь, которая недавно пролечилась в ООО «Санаторно-курортном учреждении «Ачаки». – Я в свое время бывала и в санаториях всеозного значения, в Нальчике, Святогорске, но такого заметного улучшения здоровья не помню. Тут как дома, очень добрые и внимательные люди. Грязевые ванны, лечебный массаж, ингаляции – все пошло на пользу. Очень хорошее 5-разовое питание. Никаких денег не жалко...»

Через неделю Марии Михайловне исполнится 82 года. Теперь она решила каждый год в канун дня рождения приезжать за здоровьем в санаторий «Ачаки».

Наш санаторий предлагает комплекс лечебно-оздоровительных услуг при заболеваниях:

- опорно-двигательного аппарата;
- желудочно-кишечного тракта;
- мочеполовой системы;
- органов дыхания;
- обмена веществ;
- сердечно-сосудистой и нервной систем.

В большинстве санаториев Чувашии апитерапия не практикуется. У нас с пчелами уже несколько лет работают опытные специалисты. Да, очень многие пациенты после апитерапии значительно лучше чувствуют себя.

В комплексное лечение больных входит и диетотерапия. Мы используем только натуральные качественные продукты: выпечку собственного производства из цельнозерновой муки с добавлением ростков пшеницы и овса, меда, фруктов (на территории колхоза десятки лет не применяются гербициды), говядину, курицу (свинина исключается), сметану, мед, овощи, фрукты, настои трав, козье молоко... И вода здесь целебная, чистая.

Санаторий «Ачаки»
всех желающих поправить свое здоровье гостеприимно приглашает к себе.

Стоимость проживания и лечения в сутки, включая все виды услуг – 800 рублей.

А для льготной категории граждан – предновогодняя скидка на 25 процентов и составляет 650 рублей.

Курс лечения 14, 21 день.

Допускается и 10-дневный курс.

Адрес санатория: 429069, Чувашская Республика, Ядринский район, д. Алешкино, ООО «Санаторно-курортное учреждение «Ачаки».

Телефоны: 8(83547)60-398; 8(83547)60-393; сот. 8-927-864-59-35.

Сыва пурнәс йёркишөн

Төрөс пётёмлетү тума пултарчөс

Районти «Ҷамрәксем – сыва пурнәс йёркишөн» акцие хутшәнса ачасен Муркашри библиотекинче Муркаш шкулөнче вёренекенсемпе сывләх урокөсем иртрөс. Уроксем унчченхи пек мар, пресс-конференци еврөлө пулчөс.

Асәннә мероприяти тёлөвө – шкул ачисене хайсем курса ёненнипе пирус туртассин сиенлө йәлинчен хәптарасси. Библиотекарьсем пирус туртассин ыйтавне тёрлө енчен сүтсе яврөс. Вёсем пирус пирөн пата астан килсе кёни, вәл ҫыннән сывләхө ҫине епле сиен күни, пирус туртакан ҫын

мөнле чирсемпе ытларах чирлени, пирус туртакан хайне кәна мар, ыттисене те пысак сиен күни пири аңланмалла каласа пачөс. Ҷак мероприяти вәхәтөнче кёнекесемпе, памяткасемпе, журналсемпе, видеосюжетсемпе тата музыка клипөсемпе уса күрни уйрәмах витёмлө пулчө.

Мероприяти вёсленнө май конференци участникөсем хайсем валли сирөп пётёмлетү тума пултарчөс – ниҳәсан та пирус туртма тытанмалла мар.

Библиотекара ирттернө мероприятие психолог та хутшәнчө. Пирус туртнин сиенлө пуламө пири вәл каласа иртрөчө. Ачасене «Пирус туртассине – ҫук!» буклетсем валесөсө патәмәр. Ку мероприятие 12–14 сұлхи 30 ача хутшәнчө.

Ирина НИКОЛАЕВА,
ачасен Муркашри библиотекин библиотекарө.
Сән үкерчөкре: эфир – сыва пурнәс йёркишөн!

И.Я. Яковлев юбилейне халалласа

Воспитани ёсөнче пысак пёлтерёшлө

Кәҫал И.Я. Яковлев суралнә-ранпа 160 сұл ситрө. Пёр өмөр ытла иртнө пулин те, вәл пирөншөн ыра төслөхлө ҫын пулса тарать. Мөншөн тесен вәл чаваш халәхне сүтта кәларас тесе нумай тарәннә. Чаваш ачисем валли пёрремөш кёнеке ҫырас кәларнә. Ку кёнеке вәл – чаваш букварө. Ҷак кёнекере И.Я. Яковлев хай

ҫырна нумай юмахсемпе калавсене ырнаҫтарнә. Ку юмахсемпе калавсене вәл чаваш халәхө валли хатёрленө Халалне пәхәнса ҫырна. Унән Халалө пире пёр-пёринпе пулса пулма, пёр-пёрне пулашма вёрентөт, сирөп сывләхлә пулма, ашшө-амәшөсене тата сөр-шыва юратма, ытти халәхпа туслә пурәнма

хистөт.

Ҷавәнпа та эфир, ача сачөсөңче ёслекенсем, час-часах унән юмахөсене, калавөсене ачасемпе вуласа сүтсе яватпәр. Ҷак калавсем тарәх эфир ачасене ёсје юратма, суйма юрамнине аңланма, туслә пурәнма, хайөн ёсөсем төрөс е төрөс мар пулнине аңкарса илме пулаштарпәр.

И. КОЖЕВНИКОВА.

Пёрлехи информаци кунёнчен

Кризиса пәхмастпәр – малаллах туртәнатпәр

(Вёсө. пусл. 1-мөш стр.).

Калайкассинчи пётёмөшле пёлү паракан шкулта вёренекенсемпе иртнө тёл пулура Ирина Николаевна Чаваш Республикы нумай кәтартупа иртнө сұл РФ шайөнче 2 ыраңта пулнине паләртрө, пирөн республикәри шкулсене Раҫсей Федерацийён шайөнче пысак хурса хакланине паләртрө. Ҷавән пекөх төнчери финанс кризисө кәҫал бюджет организациёсене ёслекенсен ёс укҫине вәхәтра парасси сине хайён сәннине ярайманнине паләртрө.

Апла пулин те вёренекенсене, ку тарәхра пурәнкансене хумхантаракан ыйтусем те ҫук мар-ха. Федераллә трассәна реконструкциленө хыҫҫан Калайкасси шкулө патне қасма хәрушә пулса тачө. Район пусләхө Ю.А. Иванов ку ыраңта сұл урлә кёперпе қасмалла тавас ыйтупа республикәри сұл-йёр управленине тухнине паләртрө. Ку тарәхра пурәнкансем республикәри тивёслө органсем Шомикенне пәрәннә ыраңта автобус чарәнмалли павильон лартмалли ыйтава татса пама пулашса та шанасҫө.

Вёренекенсем ёс укҫине сөнөллө түйес ыйтупа та кәҫәланчөс. Ачасем сиенлө йәлапа ан туслашчәр тесен вёсене уроксем хыҫҫәнхи вәхәтра усәллә ирттерме пулашнине паләртрөс. Ҷавәнпа та, район пусләхө калашле, ыраңти учительсене вайөпех турмалла ҫак ёсө. Обще-

ственносән айкинче юлмалла мар. Мөншөн тесен паян эрех-сара серепине арсынсем кәна мар, хәрарәмсем те сәмәлләнах лекме пусларөс. Ҷак инкөке пула вара миҫе ача паян таван ашшө-амәшөн әшшине курмасть. Усөрле мөн төрлө преступлени тумаҫсө, пурнәсран хайсем уйрәлакансем те пур. Кәҫал пирөн районта кашни ҫын пуҫне ватаман 5 литр эрех ёснө. Ку вәл тин суралнә ачасен йышне шутласа. Ялсенче спирт пур шөвөкпе сүтә тавакансем паян районта 100 ҫын шутланат (малтан 200-ёнчө вёсем). Апла пулсан эрех-сарапа иртёхөссине хирөс кёрешни хамарән, хамарән ачасен пурнәсне лайәхлатниех пулат. Тёл пулура учительсеме ача садне илсе сүреме инсипе («Чи ҫывәхри садикө те Москассинче кәна», – терөс вёсем) юнашарти ялсенчи ачасем садике сүреймөсҫө. Ҷавәнпа та шкулпа пёрле ку ыйтава татса пама май пурине паләртрөс.

Төнчери финанс кризисө вара Муркашри чәх-чөп фабрикинне ниҳәш енчен те пыраса тивмөст.

– Кашни сөнө сұл умён сөнө оборудовани хута яраси йәлапа көнө пирөн. Енер Украинәран күрсе килнө сөнө оборудовани хута ятәмәри, – паллаштарат предпрятти ертүси Н.Г. Ванеркин. – Пёлтөр Испанире туса кәларнә, висөм сұл нимөссен оборудованине ырнаҫтарнәчө.

Л. ПАВЛОВА.

Кёркунне

Вәштәр-вәштәр вёрет кёрхи силө, Сүрөк сүмәр сәват, чарәнмасть. Кәвак шуҫам килет, кёрхи ирө, Сар хөвелө питне кәтартмасть. Уй-хирте трактор шавө ләп-ланчө, Сөм вәрман шәпләхра тёлөрөт, Ват сәка сарә шупәрне уртрө, Хай патне вәл мана илөртөт. Юлашки чөкөсөм хөмленөсҫө, Хөллөне пушанан пахчара. Тәрнасем түйере тек вөсөсҫө, Вёсен тунсәх сасси хәлхара. Хыҫри уләх шурса төксөмлөчө, Путене те текөх питлетмөст. Лөпөшөсем еплерөх-ха вөсөтчөс... Ҷитес сұлсәр ку вәхәт килшөмест.

Анна ВОРОБЬЕВА,
Мән Сөнтөр шкулөнче 6-мөш класра вёренекен.